

Fællesskabets skole

- en inkluderende skole

Danmarks Lærerforening

Den inkluderende folkeskole er et af de nøglebegreber, som præger den skolepolitiske debat.

Danmarks Lærerforening deler målsætningen om, at flere elever skal inkluderes i den almindelige undervisning.

Det er afgørende, at vi ikke går på kompromis med, at alle elever skal have et undervisningstilbud, som såvel fagligt som socialt kan tilgodese deres behov.

En øget inklusion forudsætter en styrkelse af fællesskabet og almenundervisningen. Det kræver, at der i de almene tilbud er de fornødne muligheder, kompetencer og resurser til det forebyggende arbejde. Der skal kunne gives en individuel støtte eller tilrettelægges særlige forløb for de børn, der i kortere eller længere tid har brug for dette.

Der er derfor behov for i den enkelte kommune på den enkelte skole at drøfte de rammevilkår, der skal være til stede for at skolen kan blive mere inkluderende.

Vi ønsker med dette hæfte i serien "Fællesskabets Skole" at give input til disse vigtige drøftelser.

Med venlig hilsen
Anders Bondo Christensen

**Øget inklusion forudsætter en styrkelse af
fællesskabet og almenundervisningen**

Hvad betyder inklusion? Det er der ikke et entydigt svar på. Derfor er det afgørende at sætte flere ord på.

Inklusion handler ikke bare om at rumme eller integrere. Det handler også om, at alle børn har ret til den undervisning, de har behov for.

Der vil også i fremtiden være børn, som ikke kan få nok ud af at være med i den almene undervisning, og som har behov for specialtilbud. Derfor skal der fokus på, hvilke elever der kan inkluderes, og hvad der skal til, for at inklusion bliver en succes.

En væsentlig forudsætning for at inkludere er, at det ikke går ud over nogen. Ingen børns læringspotentiale må blive tabt på gulvet.

Godt fællesskab = bedre læring

Det er fint at ville inkludere så mange som muligt, men det kræver et stærkt fællesskab.

Børn lærer, når de deltager i sociale sammenhænge, og når de yder et bidrag til fællesskabet. Det giver indflydelse på egne livsbetingelser og udviklingsmuligheder. Derfor skal der være et godt og velfungerende fællesskab omkring undervisningen.

God inklusion tager tid og kræver, at kommunen har en plan for, hvordan fællesskabet og almenundervisningen styrkes, og hvordan kvaliteten af de tilbud, der bliver etableret på de enkelte skoler, bliver sikret.

Rammerne for økonomi, lærerressurser, kompetencer, fysiske forhold og undervisningsmidler skal være på plads.

Lærerne skal også have gode muligheder for at være klasserumsledere.

Der skal kvalitet til

Inklusion må ikke blive et spørgsmål om at spare penge.

Hvis inklusionen skal blive til gavn for eleverne, skal der investeres i efteruddannelse, så lærerne kan give alle børn udfordringer, der passer til deres behov.

Hvis man beholder elever med særlige behov i klasserne, uden at sikre at forudsætningerne er til stede, vil det gå ud over klassekammerater, lærere og ikke mindst eleven selv.

Målet med øget inklusion må være, at færre elever får brug for specialtilbud.

Det kræver en god forebyggende indsats over lang tid, og det kræver, at lærerne bliver klædt bedre på til opgaven.

De elever, der i dag er i specialtilbud, har et dokumenteret behov for det. Med mindre en ny visitation viser, at behovet har ændret sig, må udgangspunktet være, at eleven fortsætter i tilbuddet.

Hvis en ny visitation viser, at en elev kan inkluderes i den almene undervisning, skal der laves en plan for, hvordan det skal ske.

Skoleledelsen på den kommende skole bør inddrages i udarbejdelsen af planen, så der tages hensyn til, om klassen er så velfungerende, at inklusionen kan lykkes.

De sidste par år har flere elever med adfærdsproblemer

fået specielle tilbud. Nogle af disse elever vil i fremtiden kunne blive i deres almindelige klasse, hvis de får den rigtige støtte.

Hvad vil det sige?

Først og fremmest:

- at der i klassen er en kendt struktur præget af god ro og orden
- en høj grad af forudsigelige, tillidsfulde og stabile relationer til klassekammerater og til lærere.

Det stemmer dårligt overens med de mange ændringer af skolestrukturer, hvor skoleskift, nye lærere og nye kammerater er hverdag.

Kræver samlet indsats

Hvis inklusion skal blive en succes, kræver det, at der i hver enkelt kommune bliver lagt en plan for, hvordan man bedst muligt kan rumme forskellige elevers undervisningsbehov.

I den proces bør lærere, skoleledelse og det kommunale og det politiske niveau inddrages.

Hvordan skal en sammenhængende indsats for bedre inklusion opbygges?

Behov for styring og ledelse

Kommunens forvaltning bør styre og lede processen mod en mere inkluderende skole. Det handler om politisk afklaring, fastlæggelse af økonomiske rammer og for den overordnede koordinering og styring af de forskellige undervisningstilbud.

Forvaltningen skal også lægge op til drøftelse af fælles

Inklusion må ikke blive et spørgsmål
om at spare penge

Øget fokus på forældresamarbejde
er en forudsætning for inklusion

initiativer for hele skolevæsnet og skal i dialog med den enkelte skole afklare, hvad der forventes.

Organiseringen skal være i orden

Er der opbygget en struktur i skolevæsnet og på de enkelte skoler, der skaber problemer for nogle børn? Det kunne være en overordnet struktur med fødeskoler og overbygningsskoler eller rullende skolestart og aldersintegreret undervisning på den enkelte skole.

Bliver eleverne tit omgrupperet, sker der skift af den kendte klasse- og lærergruppe, eller anvendes der tit individuelle arbejdsmetoder, kan det hæmme nogle elevers læring.

Derudover er det vigtigt at drøfte, hvilke undervisnings-tilbud i tilknytning til den normale undervisning kommunerne skal råde over.

- Hvad med den almene undervisning?

Timetal skal understøtte inklusion

Det betyder selvsagt meget for udbyttet, hvor mange timer eleverne bliver undervist. Derfor er timefordelingsplaner og klassekvotienter vigtige.

Hvis man ønsker at inkludere nogle grupper af elever i den normale undervisning, kan det være nødvendigt at oprette klasser med en lav klassekvotient.

Skolerne skal have resurser til en hurtig og tilstrækkelig indsats over for børn, der viser tegn på at have problemer med at fungere inden for rammerne af den normale undervisning.

Noget tyder på, at de resurser mangler.

Antallet af elever, der får mere end syv timers støtte, er bemærkelsesværdigt lavt på landsplan, og den overvejende støtte til eleverne gives i indskoling.

Hvis skolen skal inkludere flere elever, er det vigtigt at sætte ind med den rigtige og den tilstrækkelige indsats i hele skoleforløbet.

Skolen skal have de rigtige undervisningsmidler

Har skolerne det nødvendige udbud af undervisningsmaterialer og tekniske hjælpemidler, når flere elever med særlige behov skal inkluderes?

De fysiske rammer skal være ok

Er skolens bygninger rummelige? Er der plads til flere grupperum? Er alle lokaler tilstrækkeligt tilgængelige? Og er eksempelvis akustikken i orden?

Forældresamarbejdet skal styrkes

Øget fokus på forældresamarbejde er en forudsætning for inklusion.

Det drejer sig om at skabe rammer for et udvidet og fleksibelt skole-hjemsamarbejde omkring nogle elever, men også om at skabe forståelse for inklusion i hele forældregruppen.

Kompetencerne skal udvikles

Lærernes kompetencer er afgørende for, at eleverne får udbytte af undervisningen.

Skal skolen være mere inkluderende, er det en forudsætning, at der er fokus på opkvalificering af hele lærergruppen og af ledelsen.

Hvordan kommer der det?

Udgangspunktet bør være, at kommunen og de enkelte skoler laver en plan for at udvikle fælles kompetencer.

Det vil fremme lærernes professionelle samarbejde omkring den almene undervisning generelt og i forhold til elever med særlige behov.

Planen bør også handle om lærernes efteruddannelse inden for forskellige fag og fagområder.

Samtidig med at kompetencerne udvikles, er det vigtigt at styrke teamsamarbejde. Det kan være ved at have konkrete aftaler om, hvordan man støtter hinanden i teamet.

...kommunen og de enkelte skoler laver en plan for at udvikle fælles kompetencer

Aftaler, der afklarer, hvordan faglig sparring, kollegial støtte og supervision skal foregå.

Derudover bør alle skoler råde over personer med særlige kompetencer inden for de forskellige fagområder.

Hvad skal resursepersonerne bruges til?

De kan ikke erstatte kompetenceudvikling af lærergruppen, men de kan supplere og vejlede lærerne i deres arbejde.

Og resursepersonerne skal være tilgængelige for kollegerne. Der skal altså afsættes tid til at sparre og vejlede.

Skoleledelsen skal have fokus på vejlederne, og de skal understøtte brugen af dem.

De særlige ressourcepersoners viden kommer bedst i spil, når skoler gør en aktiv og tydelig indsats for at gøre den synlig og tilgængelig for lærerkollegerne. Det viser flere undersøgelser.

Opbyg viden- og kompetencecentre

Det er afgørende for inklusion og specialundervisning, at skolen har et center, hvor der er resursepersoner inden for specialpædagogik.

Centret skal have et tæt samarbejde med Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, PPR, og specialinstitutioner.

Som minimum skal centret have tilknyttet

- en lærer med uddannelse i specialpædagogik,
- en lærer med uddannelse og erfaring inden for AKT, Adfærd, Kontakt og Trivsel,

- en læsevejleder
- samt en psykolog fra PPR.

Der skal også etableres et beredskab, der akut kan støtte elever med personlige, følelsesmæssige eller sociale problemer.

Den rigtige støtte til elever

De faglige kvalifikationer er centrale for inklusion. Derfor er det vigtigt, at skolerne har fokus på, at de, der skal varetage støttefunktioner i klasserne, har den rigtige formelle uddannelse.

Hvad vil det sige?

Langt de fleste støttefunktioner vil kræve undervisningskompetence samt faglig indsigt om viden og om metoder.

Det vil derfor begrænse brugen af pædagoger og undervisningsassistenter.

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, PPR, har en central rolle i arbejdet med øget inklusion. Derfor er det vigtigt at få drøftet og tydeliggjort, hvad rådgivningen skal beskæftige sig med, og hvilken bemanning den skal have.

PPR bør fortsat være en selvstændig tværfaglig enhed, der skal rådgive og foretage faglige udredninger og rådgive forældre.

En central opgave er også at være opsøgende og tilbyde tværfaglig sparring på skolerne. På den måde kan der komme fokus på den rettidige forebyggende indsats og på at kvalificere den pædagogiske praksis.

Der kan ligeledes komme fokus på anvendelse af specialiserede redskaber og metoder.

PPR skal også sparre med lærere og børnehaveklasselærere for at gøre erfaringer og metoder fra specialområdet tilgængelige og anvendelige.

PPR's medarbejdere bør derfor have viden om nyere forskningsresultater samt indsigt i alle relevante forhold vedrørende den almene undervisning.

Tæt samarbejde om specialundervisningstilbud

I dag råder de enkelte kommuners specialtilbud - altså specialklasser og specialskoler - over personale med særlig viden og kompetencer inden for forskellige områder.

Det giver grundlag for et tættere samarbejde og for videndeling mellem den almene undervisning og specialdelen.

På den måde skabes bedre vilkår for at inkludere flere elever.

PPR, har en central rolle i arbejdet med øget inklusion. Derfor er det vigtigt at få drøftet og tydeliggjort, hvad rådgivningen skal beskæftige sig med, og hvilken bemanning den skal have

»Fællesskabets skole - en inkluderende skole«

1. oplag: 3.000

Udgivet af Danmarks Lærerforening 2011

Fotos: Stig Nielsen

Tryk: Centertryk A/S

Inklusion lykkes, når alle elever

- er til stede og deltager aktivt i den almene undervisning
- betyder noget for klassens fællesskab
- har stort udbytte af læringen.

Danmarks Lærerforening 2011